

WEDERGEBOORTE (OFTEWEL WEDER-VERWEKKING) IN SCHRIFT EN BELIJDENIS

Ds. R. D. Anderson, laatst aangepast 10 januari 2014

De bedoeling van deze stencil is niet alleen om iets te zeggen over het begrip “wedergeboorte” in Schrift en belijdenis, maar ook te laten zien hoe wij zorgvuldig met de Schrift en de belijdenis moeten omgaan. Geen van beide zijn dogmatische tekstboeken en kunnen soms dezelfde woorden of beelden op verschillende manieren gebruiken. Elke passage moet in zijn eigen context gelezen worden. Wij kunnen niet zomaar de inhoud van de ene passage inlezen in een andere passage. In dit voorbeeld van passages, die over de “wedergeboorte” gaan, zien wij dat het woord “wedergeboorte” niet altijd dezelfde betekenis heeft in de belijdenisgeschriften. Zelfs in de Bijbel wordt het beeld “wedergeboorte” op verschillende manieren gebruikt. Dit betekent helemaal niet dat de Bijbel zichzelf tegenspreekt! Het gaat allemaal over het geheim van het werk van Gods Geest in onze harten. In de verschillende manieren van spreken over “wedergeboorte” worden andere aspecten van Gods werk in onze harten benadrukt.

1) De Belijdenisgeschriften

Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 24

Woord & Geest → geloof → proces van wedergeboorte

In navolging van Calvijn wordt hier de wedergeboorte beschouwd als het proces van de heiliging dat het geloof bewerkt. “Wedergeboorte” wordt hier uitgelegd als “tot een nieuwe mens maken.” De beeldspraak van oude mens / nieuwe mens wordt vaak in de brieven van Paulus gebruikt om dit proces van heiliging aan te duiden (zie beneden). De Geloofsbelijdenis heeft dan vooral dit proces, door Paulus besproken, op het oog bij het begrip “wedergeboorte.”

Ursinus, de schrijver van de catechismus, in zijn commentaar op Zondag 33 laat zien dat hij wedergeboorte ook als het proces van de bekering beschouwd heeft. Zondag 33 gebruikt de term “bekering” en “aflegging oude mens / aandoen nieuwe mens” om dit proces aan te duiden. De catechismus zelf noemt de wedergeboorte in v/a 8, 71 en 73, maar er is geen uitleg van het begrip. Wel wordt verwezen naar de Bijbelpassages waar het begrip in voorkomt.

Dordtse Leerregels III/IV:11-12 (verg. dwalingen art.8)

Geest (door het Woord) → wedergeboorte / bekering → vruchten

De termen “wedergeboorte” en “bekering” zijn hier gebruikt om het moment aan te duiden dat God in het hart van de mens te werk gaat om hem het geloof te schenken. Uit deze wedergeboorte (en het geloof dat het resultaat ervan is) vloeien de zichtbare vruchten voort.

Belangrijk is ook dat gezegd wordt dat de term wedergeboorte gebruikt wordt om Gods werk in het hart aan te duiden. Tegelijkertijd wordt het geloof door de mens ervaren als een daad van eigen wil. Vandaar dat er gezegd mag worden dat de mens zelf gelooft en zich bekeert door de genade die hij ontvangen heeft.

In de Dordtse Leerregels V:7 wordt “het zaad” van de wedergeboorte vermeld. Uit de vergelijking met V:6 kunnen wij merken dat met het woord “zaad” de Heilige Geest bedoeld wordt, die in de gelovigen altijd blijft. In de veroordeling van dwalingen 3 wordt in dit verband 1 Johannes 3:9 aangehaald (zie ook beneden).

In onze tijd wordt de manier van spreken van de Dordtse Leerregels het meest gebruikt in evangelische kringen terwijl de manier van spreken in de Geloofsbelijdenis een sterke accent gekregen heeft in de kerken van de Vrijmaking. Deze twee moeten niet tegen elkaar uitgespeeld worden. Hoewel hetzelfde woord op twee verschillende wijzen gebruikt wordt, zijn de *zaken* waar het om gaat beide bijbelse waarheid. Het proces van dagelijkse bekering wordt door God van ons verlangd. Maar het blijft God, en God alleen, die door zijn Woord en Geest ons tot geloof brengt en daardoor in eerste instantie ons opnieuw geboren doet worden.

2) De Heilige Schrift

a) Jezus (Zie Joh. 3)

De oorsprong van de beeldspraak rond wedergeboorte lijkt terug te gaan op Jezus zelf, die, in het gesprek met Nikodemus, spreekt van de noodzaak opnieuw geboren te worden door water en Geest (Joh. 3). Hiermee verwijst Jezus naar de waterdoop van Johannes en van zijn eigen discipelen als teken van deze levensverandering, die door de Geest bewerkt wordt (zie Joh. 3:22vv). Dit was een volwassen doop tot bekering (d.w.z. levensverandering, verg. Mattheüs 3:11; Lukas 3:7vv). Wedergeboorte wordt dus *erkend* door de vruchten van bekering (Luc. 3).

Jezus' woorden hier zijn op twee manieren dubbelzinnig. Allereerst kan het woord "opnieuw" ook "van boven" betekenen. Het is goed mogelijk dat Jezus op beide betekenissen doelde (verg. Joh. 1:13). Nikodemus zelf lijkt het opgevat te hebben als "opnieuw", want hij spreekt van het ingaan in de moederschoot "voor de tweede keer."

In de tweede plaats kan het woord "geboorte" hier net zo goed "verwekking" betekenen. Hoewel Nikodemus Jezus' woorden opgevat heeft als "geboorte" (Joh. 3:4), laten de apostelen zien dat Jezus eigenlijk een "verwekking" heeft bedoeld. De Geest is dan op te vatten als het zaad van God (zie beneden). Deze beeldspraak rond weder-*verwekking* laat overigens zien hoe de Bijbel steeds het feit benadrukt dat het leven begint bij de verwekking en niet de geboorte.

b) Johannes (Zie Joh. 1:12-13; 1 Joh. 2:29; 3:9; 4:7; 5:1, 4, 18)

De apostel Johannes spreekt doorgaans van het geboren zijn uit God. Johannes 1 maakt duidelijk dat wij op deze manier *kinderen van God* worden. Iemand is uit God geboren omdat hij gelooft in Jezus als de gekomen Messias, Gods Zoon van eeuwigheid. Deze geboorte uit God wordt gekenmerkt door het doen van rechtvaardigheid, met andere woorden, gehoorzaamheid aan Gods wet (verg. de vruchten van bekering waarover Johannes de dooper sprak), door de naastenliefde, door het geloof dat Jezus de Christus is, en door dat hij niet zondigt (zie 1 Joh. 2:29; 4:7; 5:1, 18). Dat het laatst genoemde kenmerk niet inhoudt dat de uit God geborene helemaal zonder zonde is, wordt bewezen door wat Johannes schrijft in 1:8, namelijk, "Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, misleiden wij onszelf en de waarheid is in ons niet." Het gaat erom dat de wedergeborene door God bewaart wordt en niet in de handen van de duivel kan vallen en zo het geloof geheel verliezen. Het gaat er ook om dat door de groei in het doen van gerechtigheid de zonden overwonnen worden.

In 1 Johannes 3:9 wordt het beeld uitgewerkt door melding van het zaad. Zoals boven aangegeven kan het Grieks woord voor "wedergeboorte" ook "(weder-)verwekking" betekenen. Als hier het begrip "zaad" gebruikt wordt, hebben wij eerder met weder-*verwekking* te maken waar er ook sprake is van een zaaduitstorting. Het zaad blijft in de gelovige. Als wij 3:24 bekijken zien wij dat het aannemelijk is dat Johannes, met het zaad, de Heilige Geest bedoelt. God doet weder verwekt worden (1 Joh. 4:7; 5:1, 4, 18) door de zaadstorting van zijn Geest. Zou Johannes een verband hebben gezien tussen deze beeldspraak en de Heilige Geest die over de maagd Maria gekomen was, hetgeen resulteerde in de geboorte van de "zoon van God" (Luk. 1:35)?

Nog iets is opmerkelijk bij Johannes, namelijk dat hij deze wederverwekking combineert met het feit dat wij Gods kinderen zijn geworden. God verwekt ons met zijn Geest en op deze manier worden wij zijn eigen kinderen en mogen Hem met recht "Vader" noemen! Ook Paulus zegt dat wij Gods kinderen worden *door het werk van de Geest*, maar hij spreekt liever in dit verband van "de Geest van adoptie" (Rom. 8:15 letterlijk vertaald) en brengt dit niet direct in verband met de wedergeboorte / -verwekking.

c) Petrus

Ook Petrus gebruikt het beeld van weder-*verwekking* en betreft hierbij het element van het zaad. In 1 Petrus 1:3 merken wij dat wedergeboorte (-*verwekking*) leidt tot een levende hoop (= verwachting) in de hemelse erfenis. In 1:23-24 zien wij dat wij weder verwekt worden door het onvergankelijk zaad van het (evt. gepredikt) Woord van God. Het zaad van de wedergeboorte is dus hier het Woord van God dat in ons blijft. In de eerste drie verzen van hoofdstuk 2 werkt Petrus dit verder uit door te verwijzen naar pas geboren baby's die verlangen naar moeders melk. Deze zuivere melk vertegenwoordigt ook Gods Woord. Petrus verbindt dit met een verwijzing naar Psalm 34:8, "Smaak en zie dat de Here goed is." Gods Woord (het gepredikte evangelie) is zowel het zaad dat wederverwekking bewerkt heeft alsook de melk die wij als pas geboren kinderen nodig hebben om in de verlossing te groeien.

In 1:3 merken wij verder dat deze weder-verwekking van ons tot stand gekomen is “door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.” Net zoals Jezus opnieuw tot nieuw leven gekomen is, worden wij weder-verwekt tot nieuw leven in het geloof. Dit beeld krijgt daarom een veel dieper fundering in de tijd na de opstanding van Jezus.¹

N.b. Zonder het element “zaad” te noemen, brengt Jakobus ook *wedergeboorte* i.v.m. het Woord van God als middel (Jak. 1:18).

d) Paulus

Als het gepredikt Woord, het zaad van weder-verwekking kan zijn, dan begrijpen wij hoe Paulus kan zeggen dat *hij*, door zijn prediking, kinderen verwekt heeft (1 Kor. 4:15; verg. Gal. 4:19).

In Titus 3:5 spreekt Paulus (letterlijk) van “een bad van wedergeboorte en vernieuwing van de Heilige Geest.” Hij heeft hier (zoals in Efez. 5:26) vooral het oog op een doop van volwassenen tot bekering (= levensverandering) zoals wij ook bij Johannes de dooper gezien hebben (zie boven onder het kopje ‘Jezus’).² Ook in 1 Korintiërs 12:13 wordt het verband tussen de doop en de Heilige Geest gelegd. Hier wordt gesteld dat wij (in de doop) “gewaterd” zijn met de Geest. In de brief aan de Romeinen, werkt hij het verband tussen doop en wedergeboorte uit als het tot stand komen van de nieuwe mens na de begrafenis van de oude mens (verg. Rom. 6). Wat in Romeinen 6 in Christus voldongen feit is, wordt in Romeinen 8:13 voorgesteld als een proces. Ook elders benadrukt Paulus het proces van vernieuwing dat in ons plaats vindt (verg. 2 Kor. 4:16).

Vraag om over na te denken

Wat moeten wij van de Nederlandse Geloofsbelijdenis art.24 zeggen? Is dit bijbelse taal?

Wat moeten wij zeggen van Abraham Kuiper's leer van de veronderstelde wedergeboorte, die door de synode in de jaren '40 verplicht gesteld werd? (Kuiper stelde dat de kinderen van gelovigen worden gedoopt op grond van de veronderstelling dat zij al wedergeboren zijn)

Interessante wetenswaardigheid

In de vroegchristelijke kerk, al tegen het eind van de tweede eeuw, versterkte men de beeldspraak van wedergeboorte / verwekking door, direct na de doop van volwassenen, hen babyvoer te laten eten (honing en melk)! (Zie Tertullianus, *de Corona* 3; Hippolytus, *Traditio Apostolica*)

Verdere literatuur

S. Greijdanus, “Actuele vragen in verband met de wedergeboorte” (brochure, 1944) 16 pagina's.

---

¹ Voor het verschil in de aard van het geloof vóór en na Pinksteren zie de stencil “Het oude verbond vs het nieuwe testament.”

² Voor het verschil tussen de doop van Johannes de dooper en de Christelijke doop zie # 2.4 van mijn artikel *The Laws for Uncleaness and New Testament Baptism*, te vinden op <http://katwijk.gkv.nl/anderson/pdfenglish/uncleaness.pdf>.